Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Jacobi Wimpfelingij Schletstatensis Elegantie maiores

Wimpfeling, Jakob

[Heidelbergae], 1499

De adverbiis

urn:nbn:de:bsz:31-131221

Visual Library

Participia aūt ⁊ multa adiectiua a verbis deriuata vtrāqꜫ formā ſibi vendicant. ſed participia iuncta infinitiuis manent participia: iuncta vero gerundijs tranſeūt in vim nominū: vt timens nauigare ⁊ nauigandi. Cupiens diſcere ⁊ dicendi: Doctus peritus: promptus: cōſuetus cātare ⁊ cantandi. Timidus cupidus: auidus nauigare ⁊ nauigandi. Idē dici poteſt habeo a pře mandatū cōueniēdi te. hobeo in animo propoſitū nauigādi. Itē induxi te ad nauigandū. non aūt nauigare: niſi more grecoꝝ: qui cū careant gerundio fungunť infinitiuo. Itē vocaui te ad currendū: nō currere. Sto ad predādū: non pdari. Sedeo ad audiendū: nō audire. Vado ad venandū nō venari. Rurſus. Juſſi te arare. nō ad arandū. Cogito incidiari. non ad inſidiandū. Quedam ꝟba cū vtroqꜫ conueniunt. vt Hortor te ſtudere ⁊ ad ſtudendū.

Flagitor reſpondere ⁊ ad reſpondendū. Paratus ſum ſcribere ⁊ ad ſcribēdum. Aptus idoneus militare ⁊ ad militandū. Nam pleraqꜫ adiectiua gerundij acti caſus poſtulant: qualia ſunt bonus vtilis commodus: malus. inutilis. incommodus. Lau. Valla.

¶ De Supinis.

Ltimū ſupinū adiūctum nomini adiectiuo venuſtiſſime po-
v nitř ꝑ gerundio acti caſus paſſionē ſignificante: ⁊ ꝑpoſitione
ad vt Mirabilis viſu. Effabilis dictu. Optimū factu Difficile fatu. incredibile memoratu. Dignum aud tu. Impoſſibile creditu. Rarus inuentu. Res iucunda cognitu. Abſurdum relatu. Obſcenum aſpectu id eſt ad videndum. dicendū faciendū: fandum: vel vt memoretur. vt audiatur vt credatur. Item locus dignus cultu. homo dignus amatu: puer dign⁹ doctu liber dignus lectu. i. dignus coli: dignus qui ametur. doceatur: legatur ſic q̄ hmiuſcemodi ſupina vltima paſſiue exponantur. ſiue per coniunctiuum paſſiue: ſiue per gerundium accuſatiui caſus. De hoc vide laurentium Vallam libro primo capitulum. xxix.

¶ De Aduerbijs.

Duerbia ꝓpe verbū frequentius peruenuſtā reddunt orationē
a vt fortiter atqꜫ animoſe pugnabat. Familiariſſime vtebatur.
Humaniť ignoſcebat. Ego te enixe rogo vt pecuniā benigne reddas: q̄ tibi liberaliter mutuaui.

Aduerbia in o ſunt ornatiora his que in e terminanť vt ſedulo: ſero ſerio. conſulto: poſtremo: falſo merito: certo crebro. ſic ⁊ liquido pro liquide: manifeſto pro manifeſte: aperto pro aperte: tuto pro tute. Lau.

Aduerbia in u lepida ſunt: vt Diu: noctu pro nocte. Interdiu quod q̄ſi infra medie diei tempus ſignificat.

Aduerbijs in im vti licet: vt paſſim priuatim ſepatim ⁊c. de quib⁹ Lau.

Aduerbia in um ornant: vt primū. poſtremū: potiſſimū: actuum

Aduerbia ſunt quedā que non inepte in us terminanť: vt radicitus: funditus medulitus: animitus. Adamuſſim quere infra examuſſim.

Accurate: enixe. obnixe: ſedulo pro diligenter vel ſtudioſe

Admodū ⁊ apprime media longa circa poſitiuū pro valde.

Affatim abunde. Vide aulum gel· li. vi. ca vij.

Adeo pro valde ſignificat etiam in tantū ſequente vt: vel ſumitur ꝑ ita. vt Hic non eſt adeo doctus vt credidi. Lau.

Age ſingularē numerū· Agite pluralē. Agedū vtrūqꜫ deſiderat. Lau.

Ante hac ornatius q̄ prius   Annuatim: melius quotannis.

Binies: trinies: quadries dici nō poſſunt: ſed bis ter quater. ⁊ a quinqꜫ ⁊

deinceps aduerbiũ i es extrahiꝭ vſqꝫ ad mille:a q̄ millies ornatiꝰ q̄ꝫ milleſies.
Bene ⁊ male ꝓ valde.vt habetis orõnẽ bñ longã.hoc eſt valde male mihi
Bene habeo melius q̄ꝫ bene valeo (timeo.i.valde. Lau.
Certo ꝓ certe circa verbũ ſcio. Laurentius. Citro vide Lau.li.ij.ca.lvij.
Continuo.i.ſtatim. Continue hoc eſt aſſidue.frequenter.
Continuo.protinus ſtatim cũ negatione ſignificant non ideo. Lau.
Cominus.i.prope quaſi cum manibus.
Cum et cum ſeſe in diuerſis clauſulis concomitanꝭ.ita vt in rebus inequa
libus ⁊ re minori.cum p̄cedat tũ ſequatur in maiori.vt cũ doctrine. cũ virtu-
tis amor laudãdus eſt. Tum vero in rebus paribus ſepe geminaꝭ ⁊ p̄poniꝭ
vel orationibus vel ſolis dictionibus ſicut ⁊ hec coniunctio vide Lau.
Deniqꝫ eiuſdẽ ſignificationis eſt cum demum. Lau
Denuo pro altera vice vel iterum. Dietim melius dicitur quotidie.
Difficulter nunq̄ꝫ difficiliter dici debet. Dudum iamdudum vide. Lau.
Dupliciter tripliciter.melius bipharíam trepharíam.
Etiam ꝓprie affirmatiua reſponſio eſt vt vidiſti me hodie:ſi vidi te reſpõdere
debeo. Etiam.vel ſic. Uulgo aũt reſpondemus ita.neqꝫ hoc ſine auctoritate
Symo apud Terentium dicenti. Dauo.mihi ne reſpõdit. Ita Lau. Ual.
Etiam atqꝫ etiam: Iterum atqꝫ iterum pulchre geminantur
Eque pro ita. Ac vel atqꝫ ꝓ vt vel quaſi ornatiſſime ponunꝭ. vt Eque te
Eminus procul quaſi extra manus. (laudo ac Ciceronem.
Examuſſim.i.diligẽtiſſime.:certiſſime.regulatiſſime: deſcẽdens ab amuſ-
ſi inſtrumento plumbato cementariorum.
Eueſtigo Extemplo pro celeriter.
Facile pro haud dubie Lau. Et ſupra de nominibus precepto iij.
Facile difficile pro faciliter ⁊ difficulter. ⁊ cetera quedã aduerbia in e dulci-
ora ſunt eis q̄ in r exeunt.vt abunde pro abundantet.large benigne.
Fere.i. pene. Interdũ ſubintelligiꝭ ſignũ vniuerſale oĩs. L. Ferme.i.pene
Forte in proſa aduerbiũ eſt euentus.i.a caſu:non dubitandi ſicut forſitan
Sed poetis data eſt licentia in metro confundendi.
Generatim pro generaliter. Supra de aduerbijs in im.
Haud pro non: ſecus pro aliter in eadem oratione ornant
Hactenus:hucuſqꝫ. Et in fine alicuiꝰ negocij cũ ad aliud diuerti volumꝰ
concludimus hac clauſula. Sed de his hactenus.vel ſic. Sed de hoc ſatis.
Indies idẽ eſt q̄d quotidie.ſed ꝓprie cum quodã incremento. Lau
Indigne vel moleſte fero.pro indignor Impigre pro ſtrenue.
Iam eleganter pro nunc ponitur
In primis.i.inter primos. Inter primas. Inter prima.vel p̄cipue ac p̄ſerti
Itidem ⁊ item idem ſignificant quod ſimiliter. L.
Impune id eſt ſine pena. Oĩa impune agere id eſt regem eſſe.
Lõge ⁊ mlto cũ cõparatiuis ſic facile cũ ſuplatiuis. L.ſupra de noib' p̄cepto iij.
Magnopere. Summopere. Maximopere pro valde.
Maiorem in modũ. Mirum in modum ſimiliter.
Macte.i.magis auete. ⁊ eſt glorie ⁊ laudis ſermo . ⁊ plerumqꝫ ablatiuo.
iungiꝭ.vt macte virtute eſto.hoc tamen poetarum eſt.
Memoriter poetius q̄ꝫ corde tenus mente tenus Lau.
Modo nonnunq̄ꝫ pro ſolum
Ne plerũqꝫ ſola in prima parte queſtionis collocatur vt bonus ne vir eſt

an malus Aliquando geminata. vt homines ne fere ne. Sepe dubitatiue eſt aduerbio nec. hoc modo. Illuc eā nec ne ignoro Etiam interogatiue: vt vultꝫ pretori licuiſſe nec ne: id eſt licuiſſe an non. Lau.

Neceſſe ē in fine orōis exornat: vt quē mlti timēt: ipſe quoqꝫ mltos timeat

Nedum ꝛ nō ſolū vel non modo ſic differūt. Qꝛ nō ſolū ꝛ nō (neceſſe eſt. modo in principio orationis anteponit̄. Nedū vero pꝰ principiū ꝛ interduz vno verbo contenta ſunt hec aduerbia Interdū duo habent: vt Funderē pro te ſanguinē. nedū tibi pecuniam tibi crederē: Itē nō ſolum vel non modo pecuniā tibi crederē. Item non ſolū vel non modo pecuniam pro te funderem. ſed etiam ſanguinē. vel non modo pecuniā tibi crederē. verū etiā ſanguinem pro te funderem. Nō modo ꝛ nō ſolum ſemper poſt ſe flagitant hec verba ſed etiam. verum etiā: verū quoqꝫ: non ſic de nedū. Lau. Valla.

Nequicq̄ꝫ ꝑ fruſtra. Proſper: Nō hic ergo ſumus nequicq̄ꝫ in ſeculo nati.

Neutiq̄ꝫ ꝑ nequaq̄ꝫ. ꝛ ipſum nequaq̄ꝫ ꝛ nuſquā ꝛ nuſpiā ſimplicem negationē indicāt: ideoqꝫ vno verbo contenta ſunt. vt neutiquā arbitror nequaq̄ꝫ veniā: necubi ꝓo duplicē: ideoqꝫ duplex verbū poſtulat. vt Volo necubi mihi obuiꝰ fias. i. ne alicubi: vt ſicubi ꝑ ſi alicubi. ſicūde ꝑ ſi alicūde. L. li. iij. ca.

Negatiōes due pulchre ſunt: vt nō poſſū nō dolere. nō admirari. nō gaudere

Nondū. i. nō adhuc. vel adhuc nō vt nondū auditū ē te ad italiā aduētare

Nouies ꝑ u dicendū: ꝛ nō nonies ꝑ n. Nā a nouē ꝛ nō a nonus deſcendit

Nudiuſtertius ꝛ nudiuſquartus dicit̄. nec vltra ꝓgredimur. ſicut biduo. triduo quatriduo ꝛ binoctio trinoctio quadrinoctio. ꝛ non amplius. De die que p̄ceſſit heſternū dicimus nudius tertius. ꝛ de ſuperiore adhuc nudiuſquartus: ſcilicet nunc de die tertio vel quarto. Lau.

Num. i. an ꝛ ſubintelligit negationē. vt num ego te ſpoliaui. id ē ego te nō ſpoliaui. ſed quotiens per negationē interrogamus: ſubintelligit̄ affirmatio. vt non vel nonne ego te ſpoliaui. quaſi dicat: ego te ſpoliaui. Lau.

Obiter Plinianū eſt ꝛ perinde eſt ac exabrupto.

Ordinis aduerbia volunt ſibi aliquā orationis dictionē premitti: ita ꝙ nō ſint prima in oratione. vt tua dehinc erit cura. ꝛ cetera huiuſmodi qualia ſunt deinde deinceps interea preterea.

Olim ꝛ quondam futurū tempus non minus q̄ꝫ ptm̄ ſignificare poſſunt

Ocyus id eſt ſtatim. Terentius. Moue te ocyus.

Patienter fero: modeſte fero. Facile patior: moderate ꝛ equo animo fero idem ſignificant: quibus contraria ſunt: egre fero: moleſte fero. Iniquo aīo fero ꝛ acerbe fero ꝛ grauiter fero.

Partim hominū venerunt plerumqꝫ dicit̄: quod ſignificat pars hominū vel quidam homines. Nam partim hoc in loco aduerbiū eſt neqꝫ in caſus inclinatur. ſicuti cum partim hominū dici poteſt. i. cum quibuſdā hominibus ꝛ quaſi cum quadam parte hominū. Aulus gelius.

Perinde flagitat poſt ſe ac ſi vel atqꝫ ſi. cum ſignificatio eius ſit ita. vt Fac perinde ac ſi tua res eſſet. i. ita quaſi.

Proinde idē eſt q̄d ideo vł potiꝰ ideoqꝫ: ſubinde reperit̄ ꝓ inde vel deinde

Perq̄ꝫ vna dictio pulchre poſitiuis adiungitur. vt perq̄ꝫ (ſtatim Lau. doctus: perq̄ꝫ comis. id eſt mitis humanus ꝛ affabilis.

Plurimum pro valde verbis ꝛ poſitiuis nominibus ſotiatur.

Porea q̄ꝫ melius q̄ꝫ poſtquam.

Pridie ſignificat quaſi heri non tamē p̄ntis diei. ſed ante hac preteriti.

Poſtpridie eſt quaſi cras non tamen pñtis diei: ſed cuiuſdã alterius futuri
vt Pridie q̄ꝫ intres patriam ſacrificiũ facito .i. die p̄cedẽti. Poſtpridie q̄ꝫ vxo
rem duxero nauigandum mihi eſt.
De ſequenti die dicimus cras. dehinc proximo perendie. Inde dies peren
dimus. Lau. Et pridie ꝛ poſtridie genitiuo ſeruiunt ꝛ nonnunq̄ꝫ etiã accuſa
tiuo: vt Pridie illius diei. Poſtridie nonaꝝ decembrium. pridie compitalia.
Poſtridie idus Kalendas nonas. Lau.
Primũ p̄terea vel deinde ꝛ demũ vel poſtremũ pulchre cõnectũt tres clau
ſulas ex ordine. preſertim cũ ad rẽ aliquã tres cauſas ſubiungimus: vt Tria
ſunt q̄re te plurimũ dilexi. Primũ q̄d mihi conterraneus es. Deinde ꝙ ſimꝉ
in vrbe viximus. Poſtremũ ꝙ te bonis artibus deditum ſemꝑ intellexi.
Poſt hac .i. poſt hoc tempus. Ante hac .i. ante hoc tempus. Lau.
Probe ornatius q̄ꝫ bñ: vt ꝓbe noui: hoc eſt bene. Probe doctꝰ .i. bñ doctꝰ.
Profecto ꝛ vtiq̄ꝫ ſine dubio affirmatiua ſunt. Lau.
Prope diem ſignificat quaſi prope eſt idem quando hoc fiet.
Prope modũ quaſi ꝓpe menſurã: vel pene ꝛ ꝓpe. Lau.
Quam circa ſuperlatiuũ. Supra de nominibus p̄cepto iiij.
Quaſi habet ſynonyma: vt pene: fere: ferme: prope modum
Quando quandoquidẽ quatenus. Infra de coniunctionibus.
Quemadmodũ ꝓ qualiter aut quomodo venuſtius q̄ꝫ illa.
Quin ꝓ vt nõ pulcherrime vtimur: vt Nõ poſſuꝫ quin doleã: quin admi
rer. Alias exhortantis eſt et conformantis aduerbiũ. vide de coniunctionibꝰ
Quoad ꝓ quouſq̄ꝫ plurimũ ornat: vt Volo in vrbe eſſe quoad tu redeas
ꝛ cum dicitur quoad viuet: quoad morietur: idem tẽpus ſignificatur. Simili
ter quoad ſenatus habebitur: et quoad ſenatus dimittetur. cauſam reddit.
Aulus Gelius. li. vij. ca. penultimo.
Quotannis ſignificat ſingulis annis vel annuatim. Lau.
Rurſus pro econtrario. Cicero. Neq̄ꝫ me doloribus dedidi. nec ruſus in
dignis homine docto voluptatibus. Lau. Satis paruꝫ paululũ ꝛ ſimilia
pulchre gtõs antecedunt: vt ſupra de noibus p̄cepto primo. Satius ꝓ meliꝰ
Sane ſumitur affirmatiue: vt ita ſane vero preſertim cum coniunctio ne
ꝛ: ſumitur pro valde. vt homo ſane nobilis. Iungitur etiam ſuperlatiuo
vt Suetonius de Ceſare bellum ſane diffilimum geſſit. Sumitur etiam per
miſſiue. quotiẽs aliquid aduerſario tribuimus. vt ſic ſane vt ais: quaſi eſto: ſit
ita vt dicis. Laurentius Valla.
Semel ſumitur pro eo q̄d eſt in ſumma: vt: deniq̄ꝫ ſemel finiam. ꝛ vt ſemel
oĩa cõplectar .i. vt in ſumma dicam vna vice pro oĩbus. Sumiꝉ etiã ꝓ immu
tabiliter ꝛ irreuocabiliter. Quod enĩ ſemel tantũ fit id nõ habet regreſſum vt
iterum fiat. Oui. Nulla reparabilis arte leſa pudicitia eſt deperit illa ſemel. L
Sicut habet nonnunq̄ꝫ venuſtatem magnã. vt ferunt Craſſum nunq̄ꝫ
riſiſſe ſicut nec fleſſe multos. Lau. Sic pro ita. Sicq̄ꝫ pro itaq̄ꝫ Lau.
Sicut indicatiuũ. Velut ꝛ tanq̄ꝫ coniũctiuũ flagitant: vt tu incedis velut
eſſes rex: non aũt ſicut eſſes rex. Rurſus tu incedis ſicut incedit rex nõ aũt ve
lut incedit rex. Lau. Simul interdum geminatur. Virgilius.
Obſtupuit ſimul ipſe ſimul percuſſus achates. reperitur non geminatum
ſicut ꝛ pariter vt hõ fortis ſimul ꝛ patiẽs: hõ fortis pariter ꝛ ſapiens. Lau.
Simulac vel ſimulatq̄ꝫ ſumuntur ſepe pro poſtq̄ꝫ.
Speciatim pro ſpecialiter. Hieronimus ad Heliodoꝝ. tamen vt in alie

loco ſpeciatim nominatimqꝫ determinat.

Tam ꝛ quam ſibi reſpondent vt tã chara mihi patria eſt q̄z tibi iucunda
vita. Sumit venuſte tam pro ita: vt hic non eſt tam doctus vt credidi

Tantiſper poſtulat poſt ſe dum: pro donec ſiue quãdiu. Significat aũt tã
tiſper ſicut tamdiu. Dum aũt ꝛ donec ſumuntur pro vſqꝫ ad ꝛ pro quãdiu.
De primo. Dabo operam voluptatibus donec moriar. i. vſqꝫ ad mortẽ. De
ſecundo. Dabo operã voluptatibꝫ donec viuo. i. q̄zdiu viuo. Terẽ. Ego tan
tiſper te dici volo meum dum id quod volo facis. tantiſper id eſt tamdiu dũ
id eſt quamdiu. Laurentiu Valla

Tantopere. id eſt tam valde. Tum ſupra cum.

Ubi pro poſtq̄z ornatũ eſt. Significat etiam locum. ꝛ ſic geminatur Ubi
vbi hoc eſt vbicũqꝫ vel in quocũqꝫ loco. Nam pleraqꝫ talia etiam nomina cũ
geminantur ſignificant quantum ea ſola non repetita adiũncta hac dictione
cũqꝫ. vt Ubiubi id eſt vbicũqꝫ: vtut. i. vtcũqꝫ. quotq̄t id eſt quotcũqꝫ: quiſq̄s
hoc eſt quicũqꝫ. Supra de pronominibꝫ p̄cepto. xix.

Uiciſſim pro ſecundo loco ſiue ediuerſo vel contrario. Sumit etiam pro
inuicem ꝛ mutuo. Uirgili. Quid poſſit vterqꝫ viciſſim experiamur. De in-
uicem Quintilianus: Inuicem ſuſtinẽtes: Inuicem innixi. id eſt alter alterũ
ſuſtinens ꝛ vterqꝫ alteri innitẽtes. Mutuo ſignificat quantũ inuicem: vt mu
tuo ſe amant. ꝛ mutuus amor. Lau.

Ultro. i. ſine requiſitione. vt Ultro ad te veni. i. ad te non requiſitus veni.
Sponte etiam transferimus ad res inſenſatas. vt multe arbores ſponte na-
ſcuntur. id eſt per ſe. Lau.

Ut id eſt q̄: ꝛ circa coniunctiuũ ornatius ſubintelligitur q̄z exprimitur. vt
id eſt vtpote: vt id eſt qualiter: ꝛ in ea ſignificatione geminatur vtut id eſt vt
cunqꝫ vel qualitercũqꝫ. Supra vbi.

¶ De Participijs.

P Articipiũ habet tantam interdum gratiam vt ſine eo nõ ſit latina
plane oratio vt male dicitur. Circũdedimus caſtris foſſam ꝛ val-
lũ ne hoſtes venire poſſint ꝛ nos opprimere: quaſi foſſa ꝛ vallum
ideo fiant: aut hoc preſtare queant: ne hoſtes venire poſſint. Ideo dicendũ
fuit: ne venientes hoſtes nos opprimant. Lau.

Participiũ futuri paſſiui tẽporis tranſit in nomẽ. vt amandus. i. dignus
amari. colendus dignus coli.

Participia actiua p̄ſentis temporis in nomen tranſeuntia pulchre regunt
gtm̄: vt amans tui: mei amantiſſimus: obſeruans obſeruandiſſimus. ſicqꝫ de
alijs quibuſdã noibus adiectiuis: qualia ſunt auidus: timidus: cupidus. ex-
ptus. expers q̄d eſt extra partẽ ꝛ q̄ſi carens Supra etiã de hoc de gerũdijs. p-
cepto vi.

Participiũ eleganter ponitur ꝓ ſuo verbo: ꝛ hoc relatiuo q̄: vt
q̄d dicit plerıqꝫ de rep. bene meruerũt qui ſtipendiũ non accipiunt nec accipi-
ent. melius ſic ꝑ particiuiũ. Pleriqꝫ de rep: bene meruerũt ſtipendũ nõ accipi-
entes nec accepturi. Item Scipio liberauit Romã q̄ a barbaris opprimebat
melius ſic. Scipio Romam a barbaris oppreſſam liberauit.

Participiũ futuri temporis in rus cũ verbo ſum es eſt. melius q̄z verbum
ſuum futuri temporis ponit. Saluſtius. Bellum ſcripturus ſum. ꝓ ſcribam

Participia quedam in voce paſſiua ſignificant actionẽ: vt circũſpectus eſt
non qui cercũſpicitur (qualẽ ſignificat cõſpicuus) ſꝫ qui circũſpicit ꝛ in omnẽ
partem ſpectat. hoc eſt prudens ꝛ ſagax. Conſideratus qui conſiderat: edi-